

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Katedra hudební výchovy a kultury

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

(vypracovává oponent práce)

Student/ka:	Martina Pytlová
Studijní program:	Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Učitelství pro 1. stupeň ZŠ
Téma diplomové práce:	Specifika předmětu hudební výchova na 1. stupni ZŠ ve srovnání s ostatními předměty
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Ing. Veronika Růžičková, Ph.D.
Oponent práce:	doc. PaedDr. Miloš Kodejška, CSc.
Akademický rok:	2021/2022

Koncepce práce a její struktura:

Koncepce diplomové práce je kvalitní, vychází z teoretických poznatků, plynule vstupuje do výzkumné části, kterou kvalitně vyhodnocuje v přehledných grafech a tabulkách. Uvádí reprezentativní odbornou literaturu a přehledné přílohy. Práce působí celistvě. Celkově hodnotím názorové postoje diplomantky, podpořené dostupnou literaturou, jako erudované a rovněž i mně blízké. Prokazují i zkušenosti diplomantky z hudebněvýchovné a edukační praxe v duchu didaktických zásad vědecké správnosti a propojení teorie a praxe.

Obsahová stránka:

Studentka si vybrala téma, které přibližuje nová vědní disciplína transdidaktika. Komparaci předmětů základního vzdělávání s důrazem na význam hudby v životě dítěte mladšího školního věku považuji za hodnotný příspěvek pro současné diskuse k novému směřování výchovně vzdělávacího programu v ČR.

Jazyková stránka:

Z pohledu stylistické a gramatické úrovně je práce kvalitní.

Formální stránka:

Diplomová práce správně uplatňuje prostudovanou a citovanou literaturu. Je logicky rozdělena na Úvod, dílčí kapitoly a subkapitoly, Závěr, Literaturu a Přílohy, Informovaný souhlas pedagoga. V práci se mohla objevit jako kapitola Diskuse. Autorka kvalitně komparuje vlastní a oficiální názory.

Hodnocení:

V první kapitole se diplomantka zabývá charakteristikou vyučovacích předmětů podle RVP ZV a vymezuje specifika předmětu hudební výchova. S uvedenou specifikací souhlasím, rovněž s vědeckým názorem Františka Sedláka. Domnívám se, že v této souvislosti je třeba zmínit i současné výzkumy, které na psychofyzilogických základech dokazují přímou souvislost s emocionálním a kognitivním rozvojem dítěte. *(V této souvislosti uvádím otázku v rámci obhajoby diplomové práce č. 1).*

Souhlasím s charakteristikou jednotlivých vzdělávacích oblastí podle RVP ZV, jak působí na lidské emoce. Nemyslím si ale, že předmět výtvarná výchova má nejbližší k hudební výchově, protože je zařazen ve stejné vzdělávací oblasti. Hudební výchova může být velmi blízká i dramatické výchově nebo literární výchově. Záleží to mnohdy i na učiteli. Podstata spočívá ve skutečnosti, že dítě je v rámci daného předmětu každou vteřinu emočně a umělecky aktivní, a proto v jeho vědomí probíhají psychické a fyziologické procesy, které zkvalitňují participaci mozkových hemisfér. Hudební výchova toto umožňuje a má ještě další specifický vyjadřovací jazyk, *k čemuž se bude vztahovat druhá otázka v rámci obhajoby DP.* Poslední větu na straně 11 chápu jako nepřesnou, i když s ní v kontextu již dříve napsaného souhlasím. Ale je důležité konstatovat, že emocionální rozvoj je propojen s kognitivním a v této souvislosti jsou evidentní i racionální souvislosti. Právě na této skutečnosti byl postaven velmi rozsáhlý výzkum, který v minulém století realizoval v Maďarsku Zoltán Kodály. K závěru subkapitoly 1.2 chci pro informovanost autorky doplnit, že vyššího stádia vlivu hudby na člověka je možné dosáhnout při propojení většího počtu smyslových analyzátorů a rovněž v rámci propojení vyučovacích předmětů s uměleckým i mimouměleckým zaměřením. V tomto smyslu aktuálně požadujeme revize vzdělávacích programů, a to nejenom v rámci hudební výchovy.

Diplomantka má pěkně zpracovanou subkapitolu 1.3, ve které bych chtěl jen podtrhnout u digitální kompetence skutečnost, že masmediální technologické prostředky jsou a musí být, pokud chceme být společností rozumnou, jen prostředkem a nikoli cílem uměleckého vzdělávání. Studentka to netvrdí, jen to chci zdůraznit. Vážím si toho, jak diplomantka hodnotí oblasti Člověk a jeho svět, Matematika a její aplikace a Informatika. Souhlasím, že postrádají emocionální a prožitkový aspekt vzdělávání. A to je špatně v systému českého vzdělávání a výchovy. Napravit tento nedostatek je možné zavedením klíčové kompetence kulturního povědomí a vyjádření (8. klíčová kompetence doporučená Radou Evropy, která v českém vzdělávacím systému chybí).

Druhá kapitola se zabývá charakteristikami a jistou komparativní didaktikou obecné didaktiky a didaktiky hudební výchovy. Na straně 16 ve třetím odstavci bych doplnil, že v předmětu HV mají žáci využívat nejenom hudební schopnosti a dovednosti, ale rovněž vědomosti. S rozdělením vyučovacích metod obecně a specificky hudebně, jak je promysleli Fr. Sedlák nebo M. Holas a další, je třeba souhlasit. Oceňuji uvedenou metodu sémantického diferenciatu, která bývá hlavně v poslechových aktivitách často opomíjená. Rovněž tak nemám námítky nebo náměty k doplnění pro subkapitoly 2.3 a 2.4. K hodnocení žákovských výkonů v oblasti zpěvu chci dodat, že dítě samo často nedokáže napravit svou nezpěvnost, pokud mu učitel nepomůže. Přitom nezpěvnost u zdravých dětí vůbec nemusí existovat a má

být pedagogickou povinností každé dítě naučit zpívat. Je to možné. Nezpěvnost v našich mateřských a základních školách nemusí vůbec existovat, pokud budou učitelé z pedagogických fakult řádně připraveni pro svou praxi. V textu se nachází řada náhledů na hodnocení v předmětu hudební výchova. Diplomantka mohla připojit vlastní náhled na tuto problematiku. Subkapitola 2.5 prokazuje, že je kandidátka obeznámena velmi dobře s nejrůznějšími učebními pomůckami a sama ve výuce některé progresivní využívá. Rovněž má přehled o současné odborné diskusi nejenom na stránkách časopisu Hudební výchovy o této problematice.

Velmi pěkně je zpracována třetí kapitola o osobnosti učitele i dítěte v období mladšího školního věku. Potvrzují především náhled Františka Sedláka, se kterým jsem odborně spolupracoval. Charakteristika dítěte vychází z tělesné a fyziologické stránky a obsahuje i psychickou rovinu tohoto vývojového stupně. Osobnostní integrita má ale i vyšší stupeň vědomí, které ale v dostupné odborné literatuře většinou absentuje (je to hlavně z důvodu karteziánského pohledu na svět a jeho charakteristiku). Hudební vývoj je sepsán přehledně a s uplatněním těch nejvýznamnějších rysů podle známých autorů. Kdyby se diplomantka v budoucnu dále zabývala touto problematikou, tak bych jí doporučil tuto oblast pojmut i z pohledů utváření dynamických stereotypů, psychologického studia hudební činnosti a procesu interiorizace (zvnitřňování) v určitém dobovém kontextu s jeho klady a zápory.

Výzkumná část (4. kapitola) má zřetelně vymezený předmět (uváděný jako hlavní výzkumný cíl) a cíle. Předmět a cíle odpovídají předchozí teoretické základně. Smíšený výzkum obsahuje vhodně formulované otázky v dotazníku, pozorování a v rozhovoru s učiteli. Studentka v rámci své výzkumné sondy vyhodnocuje na procenta jednotlivé zkoumané okolnosti, z čehož vyplývá, že zkoumá relace příčinnosti a následnosti (viz X.s.42, XIX,s.47, XXII,s.49 a jinde), které vedou k určitým závěrům ve zkoumaných oblastech. Proto měla ve výzkumné části uvést alespoň výzkumné otázky, protože např. 37 respondentů u dotazníku není tak málo. Cílem pozorování (tři učitelé) bylo porovnat vyučovací hodiny a na základě toho vymezit specifika HV, tedy opět jisté srovnávání. Záznamové archy a 20 otázek rozhovoru jsou kvalitně zpracované. Výstupy z výzkumu jsou prezentovány pomocí tabulek a grafů a jsou uváděna procenta. Ke každé oblasti je dopsán osobní komentář diplomantky, což chápu jako zvláště užitečné. Odpovědi respondentů z dotazníkového šetření zahrnují relevantní témata, která jsou vyhodnocena úsporně a kvalitně a přináší zajímavá zjištění současného stavu v hudebním vzdělávání na 1. ZŠ. V subkapitole 4.4 je popsáno pozorování hudební výchovy v jedné specificky zaměřené základní škole. Lépe by bylo zvolit si běžnou základní školu, kterých je v ČR nejvíce. Ale i tak jsou výsledky zajímavé, protože studentka pozorovala 6 vyučovacích předmětů v posledních dvou ročnících na 1. st. ZŠ. Svá pozorování prezentovala v 8 oblastech se zaměřením na vyučovací cíle, metody, pomůcky, vybavení učeben, práci se žáky se speciálními potřebami, asistentskou výpomoc a další proměnné. Toto vše poctivě vyhodnotila v subkapitole 4.4.2. *V souvislosti s prací asistenta pedagoga položím otázku č. 3.* Rovněž autentická zjištění vyplynula z uskutečněných rozhovorů s učiteli. Výsledky rozhovorů pomáhají zachytit současnou situaci v hudební výchově ve všeobecných školách na prvním stupni. Jistěže tři respondenti nemohou osvětlit komplexní situaci a zvláště, když jen jeden z nich je hudebník (souvislost s otázkou č. 18). Otázky jsou voleny přesně, vyhodnocení odpovědí jsou kultivovaná. Například u 9. otázky ohledně individualizace v hodinách HV bych chtěl zdůraznit, že je možná. Všechny hudební činnosti v kolektivním provedení mohou mít jednodušší a nebo složitější úkoly, na kterých se mohou podílet děti s různým stupněm nadání. Individualizace úkolů v rámci kolektivních pěveckých, instrumentálních, hudebně pohybových i poslechových činností je vhodná, důležitá a možná. Základními předpoklady k tomu jsou vědomostní, dovednostní,

pedagogické, osobnostní kvality učitele a jeho kvalitní příprava na univerzitních pedagogických fakultách. Z organizačního pohledu jistě mohou v dnešní době pomoci i asistenti pedagoga. Závěry a metodické náměty do praxe uzavírají výzkumnou část v subkapitole 4.6. Pozitivně hodnotím jejich interpretaci.

V závěru si diplomantka odpovídá na hlavní otázku, v čem se hudební výchova odlišuje od výuky v ostatních předmětech. Celá práce přibližuje specifický charakter samotného předmětu, jeho velký význam pro zdravý osobnostní vývoj dítěte, nároky na pedagogickou přípravu, zmiňuje velké množství specifických otázek, které tvoří současné portfolio problematiky dalšího směřování hudební výchovy.

Doplňující otázky:

1.

V posledním desetiletí byla prokazatelně představena souvislost emocionálních a kognitivních souvislostí v rozvoji osobnosti u dítěte z pohledu estetické neurofyziologie v hudebních činnostech. Představte některé odborné podněty pro zkvalitnění vzdělávací politiky v ČR.

2.

Krátce vyjádřete, v čem spočívají specifické prostředky hudebního vyjadřování, které prohlubují cit, smysl pro krásu, poznání a prosociální chování.

3.

Jak se v rámci Vašeho pozorování projevovaly děti se speciálními potřebami ve výuce hudební výchovy a v ostatních předmětech (proč byly například při hodinách HV usazeny v přední části učebny?)

Předloženou diplomovou práci doporučuji k obhajobě.

Hodnocení: výborně

V Plzni dne 9.5.2022

doc. PaedDr. Miloš Kodejška, CSc.